

Kiedy mamy do czynienia z sytuacją kryzysową?

Ogólny wstęp wprowadzający do tematu różnorodności kryzysów. Fotografia człowieka obserwującego monitory w centrum monitorującym. Cele lekcji sformułowane w języku ucznia dotyczą sytuacji kryzysowych oraz Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Podstawowe pojęcia dotyczące kryzysu, sytuacji kryzysowej, zarządzania kryzysowego. Odwołanie do ustawy z dnia 27 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym. Ilustracja, na której przedstawiono powódź jako sytuację kryzysową (most i rzeka z przekroczonym stanem alarmowym). Polecenie dla ucznia dotyczące możliwych sytuacji kryzysowych w okolicy. Charakterystyka struktury systemu zarządzania kryzysowego w formie opisowej i tabelarycznej. Model organizacji powiadamiania i reagowania kryzysowego, w przypadku zdarzeń gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych, przedstawiony na ilustracji.

Charakterystyka czterech faz zarządzania kryzysowego. Aplikacja interaktywna po kliknięciu szczegółowo opisująca daną fazę i wchodzące w jej zakres przykłady działań. Polecenie dla ucznia dotyczące faz zarządzania kryzysowego.

Odwołanie do ustawy o zarządzaniu kryzysowym uzasadniające konieczność tworzenia CZK na poszczególnych poziomach: rządowym, resortowym, wojewódzkim. Po rozwinięciu (więcej) opis Centrum Bezpieczeństwa Miasta Stołecznego Warszawy i nagranie wideo, na którym ukazano jego funkcjonowanie. Opis zadań Rządowego Centrum Bezpieczeństwa. Charakterystyka i zadania centrum zarządzania kryzysowego. Ilustracja - zdjęcie CZK w Warszawie - pomieszczenie z monitorami i osobami je obserwującymi.

Charakterystyka Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i jego celów. Zadania KRSG na poszczególnych poziomach funkcjonowania. Ilustracja czerwonego wozu strażackiego z opisem, że do KSRG w Polsce mogą należeć także jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP).

Wypunktowane najważniejsze informacje dotyczące sytuacji kryzysowej i zarządzania kryzysowego. Praca domowa dla ucznia dotycząca Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Definicje pojęć związanych z zarządzaniem kryzysowym. Definicje UE i NATO z załączonymi ilustracjami flag tych instytucji.

Kiedy mamy do czynienia z sytuacją kryzysową?

Katastrofy naturalne i związane z nimi kryzysy stanowią część historii ludzkości. Niejednokrotnie powodowały upadki nawet wysoko rozwiniętych cywilizacji. Dlatego też jednostki oraz większe społeczności od dawna próbowały reagować na pojawiające się kryzysy. Zadanie to stało się o wiele trudniejsze wraz z pojawieniem się znanej nam dzisiaj formy państwa oraz zjawisk charakterystycznych dla XX i XXI w. – globalizacji, urbanizacji, migracji na dużą skalę czy też zmian klimatu. Zjawiska te znacząco wpłynęły na liczbę i różnorodność kryzysów, z jakimi musimy się aktualnie mierzyć.

Do zadań wojewódzkich centrów zarządzania kryzysowego należy pełnienie całodobowego dyżuru

Źródło: Wikimedia Commons, Dawid Skalec, licencja: CC BY-SA 4.0.

W celu zrozumienia tej lekcji potrzebne Ci są podstawowe informacje dotyczące zagrożeń bezpieczeństwa, w szczególności dotyczące ludności i jej mienia, a także zasad zachowania w takich sytuacjach.

Nauczysz się

- definiować sytuację kryzysową i zarządzanie kryzysowe,
- wyjaśniać strukturę systemu zarządzania kryzysowego,
- opisywać fazy zarządzania kryzysowego,
- określać funkcje centrów zarządzania kryzysowego,
- opisywać strukturę i zadania Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

1. Sytuacja kryzysowa i zarządzanie kryzysowe

Kryzys to ogólne pojęcie, którego znaczenie zależy od kontekstu. Możemy przez niego rozumieć następujące zdarzenia:

- sytuację, w której konflikt staje się tak poważny, że grozi wybuchem wojny, zmianą rządu lub innym radykalnym rozwiązaniem,
- załamanie się procesu wzrostu gospodarczego i regres w rozwoju ekonomicznym państwa,
- stan zniechęcenia i utraty motywacji do życia i pracy,
- zachwianie jakiegoś systemu wartości lub pozycji czegoś,
- najcięższy, przełomowy moment w przebiegu choroby.

Jedno z głównych pojęć związanych z problematyką niniejszej lekcji to sytuacja kryzysowa. Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 r. definiuje ją jako „sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków”.

Powodzie należą do najbardziej niebezpiecznych sytuacji kryzysowych

Źródło: Tomorrow Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1

Wymień sytuacje kryzysowe, które mogą wystąpić w miejscu twojego zamieszkania. Uzasadnij odpowiedź.

Sytuacje kryzysowe, np. pożar, powódź czy katastrofa komunikacyjna, stanowią poważne zagrożenie zarówno dla ludzi, jak i środowiska oraz instytucji państwowych. Z tego względu ważne jest realizowanie zadań z zakresu **zarządzania kryzysowego**. Polegają one na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu

do przejmowania nad nimi kontroli, reagowaniu w przypadku ich wystąpienia, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i **infrastruktury krytycznej**.

Za wykonywanie tych zadań odpowiada wieloszczeblowy **system zarządzania kryzysowego**. Składa się on z:

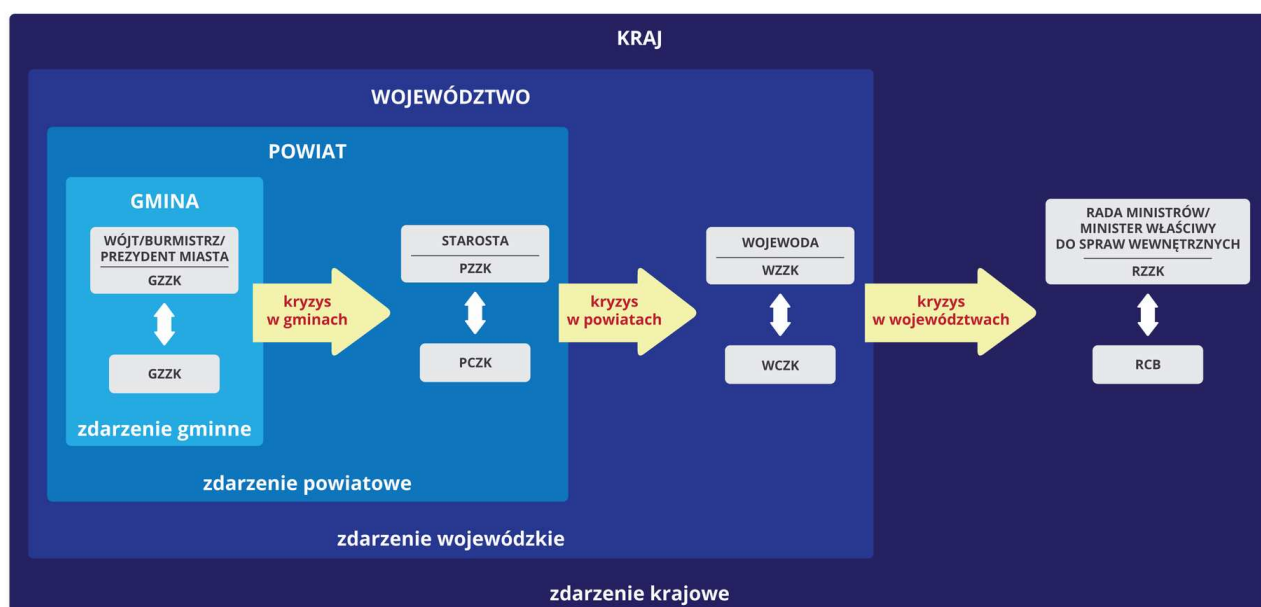
- organów zarządzania kryzysowego,
- organów opiniodawczo-doradczych, które inicjują (zapoczątkowują) i koordynują działania podejmowane w zakresie zarządzania kryzysowego,
- centrów zarządzania kryzysowego, utrzymujących 24-godzinną gotowość do podjęcia działań.

Strukturę systemu prezentuje poniższa tabela, natomiast graficzny model organizacji i powiadamiania został przedstawiony na ilustracji poniżej.

Struktura systemu zarządzania kryzysowego w Polsce

Szczebel administracyjny	Organ zarządzania kryzysowego	Organ opiniodawczo-doradczy	Centrum Zarządzania Kryzysowego
krajowy	Rada Ministrów, Prezes Rady Ministrów	Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego	Rządowe Centrum Bezpieczeństwa
resortowy	minister kierujący działem administracji rządowej, kierownik organu centralnego	zespół zarządzania kryzysowego (ministerstwa, urzędu centralnego)	centrum zarządzania kryzysowego (ministerstwa, urzędu centralnego)
wojewódzki	wojewoda	wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego	wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego
powiatowy	starosta powiatu	powiatowy zespół zarządzania kryzysowego	powiatowe centrum zarządzania kryzysowego

Szczebel administracyjny	Organ zarządzania kryzysowego	Organ opiniodawczo-doradczy	Centrum Zarządzania Kryzysowego
gminny	wójt, burmistrz, prezydent miasta	gminny zespół zarządzania kryzysowego	mogą być tworzone (nie ma obowiązku) gminne (miejskie) centra zarządzania kryzysowego

W zarządzaniu kryzysowym istotna jest nie tylko przejrzysta struktura systemu, ale także sprawna komunikacja pomiędzy poszczególnymi jego jednostkami

Źródło: Dariusz Adrian, licencja: CC BY 3.0.

2. Fazy zarządzania kryzysowego

Występowanie **sytuacji kryzysowych** jest nieuniknione. Dlatego zarządzanie kryzysowe należy postrzegać jako proces rozpoczynający się przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej i trwający jeszcze przez jakiś czas po jej ustąpieniu. Przebiega on w czterech fazach: zapobiegania, przygotowania, reagowania i odbudowy. Ich charakterystykę przedstawia poniższa aplikacja.

Polecenie 2

Wymień, w której fazie zarządzania kryzysowego przeprowadza się ewakuację mieszkańców z terenów zagrożonych powodzią.

3. Centrum Zarządzania Kryzysowego

Do najistotniejszych ośrodków w procesie [zarządzania kryzysowego](#) na każdym szczeblu administracyjnym należą [centra zarządzania kryzysowego](#) (CZK). Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. przewiduje konieczność utworzenia takich centrów na poziomie rządowym, resortowym, wojewódzkim i powiatowym. Jedynie na poziomie gminnym CZK mogą, ale nie muszą być tworzone.

Szczególnym przypadkiem jest Centrum Bezpieczeństwa Miasta Stołecznego Warszawy, w którego siedzibie mieszczą się:

- Biuro Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu m.st. Warszawy,
- Straż Miejska m.st. Warszawy,
- Zakład Obsługi Systemu Monitoringu,
- stanowiska Centrum Powiadamiania Ratunkowego oraz Zintegrowanego Stanowiska Koordynacji i Reagowania, przygotowane do całodobowej obsługi zgłoszeń alarmowych.

Wśród centrów zarządzania kryzysowego szczególne miejsce zajmuje **Rządowe Centrum Bezpieczeństwa**. Zapewnia ono obsługę m.in. Rady Ministrów oraz pełni funkcję krajowego centrum zarządzania kryzysowego. Do najważniejszych jego zadań należą:

- przedstawianie szczegółowych sposobów i środków reagowania na zagrożenia oraz ograniczania ich skutków,
- opracowywanie i aktualizowanie Krajowego [Planu Zarządzania Kryzysowego](#),
- [analiza](#) i ocena możliwości wystąpienia zagrożeń lub ich rozwoju,
- gromadzenie informacji o zagrożeniach i analiza zebranych materiałów,
- wypracowywanie propozycji zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom,

- planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej,
- zapewnienie wspólnej polityki informacyjnej organów administracji publicznej w sytuacji kryzysowej,
- współdziałanie z podmiotami, komórkami i jednostkami organizacyjnymi [Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego](#) i [Unii Europejskiej](#) oraz innych organizacji międzynarodowych, odpowiedzialnymi za zarządzanie kryzysowe i ochronę infrastruktury krytycznej,
- organizowanie i prowadzenie szkoleń (i ćwiczeń) z zakresu zarządzania kryzysowego oraz udział w ćwiczeniach krajowych i międzynarodowych,
- realizacja zadań stałego dyżuru w ramach gotowości obronnej państwa,
- zapobieganie i przeciwdziałanie skutkom zdarzeń o charakterze terrorystycznym, ich usuwanie oraz współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w tym zakresie,
- współdziałanie z pozostałymi centrami zarządzania kryzysowego.

Sprawnie funkcjonujące centrum zarządzania kryzysowego zapewnia odpowiedni monitoring i reakcję na zagrożenia

Źródło: Anna Podgrudna (Tomorrow Sp. z o.o.), licencja: CC BY 3.0.

4. Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy

Od 1995 r. funkcjonuje w Polsce, zorganizowany przez Państwową Straż Pożarną, **Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG)**. Jego podstawowym celem jest ochrona życia, zdrowia, mienia i środowiska. Jest on realizowany poprzez walkę z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo chemiczne, techniczne, ekologiczne oraz medyczne.

Głównym zamierzeniem budowy tego systemu było stworzenie jednolitego układu skupiającego powiązane ze sobą podmioty ratownicze. W rezultacie ma to zapewniać skuteczność podejmowanych działań.

KSRG jest zorganizowany na trzech poziomach odpowiadających szczeblom administracji publicznej w Polsce:

- **powiatowy** – jest zasadniczym poziomem wykonawczym (na tym poziomie realizuje się wszystkie zadania występujące na obszarze powiatu),
- **wojewódzki** – wspomaga i koordynuje działania ratownicze w sytuacjach wymagających zaangażowania sił większych niż powiatowe,
- **krajowy** – wspiera i koordynuje działania ratownicze w wypadku zaangażowania sił spoza obszaru województwa, w granicach którego doszło do zdarzenia.

Do KSRG w Polsce mogą należeć także jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP)

Źródło: Lukas Plewnia (<http://flickr.com>), licencja: CC BY-SA 2.0.

5. Podsumowanie

- Zarządzanie kryzysowe przebiega w **czterech** fazach: zapobiegania, przygotowania, reagowania i odbudowy.
- **Centrum zarządzania kryzysowego** pełni funkcję punktu koordynacyjnego i ośrodka łączności, scalającego w codziennej działalności służby ratownicze i komunalne, które biorą bezpośredni i pośredni udział w akcjach ratowniczych.
- Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym przewiduje konieczność utworzenia centrów zarządzania kryzysowego **na poziomie rządowym, resortowym, wojewódzkim i powiatowym**.

- Podstawowym celem **Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego** jest ochrona życia, zdrowia, mienia i środowiska. Jego realizacja odbywa się poprzez walkę z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, chemiczne, ekologiczne oraz medyczne.

6. Praca domowa

Polecenie 3

Wyszukaj w dostępnych Ci źródłach i przedstaw informacje na temat akcji prowadzonych przez jednostki Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w okolicy miejsca twojego zamieszkania. Jeżeli było ich kilka, porównaj je ze sobą.

7. Słownik

Definicja: analizowanie

rozpatrywanie jakiegoś problemu, zjawiska z różnych stron

Definicja: centrum zarządzania kryzysowego

punkt koordynacyjny i ośrodek łączności scalający działalność służb ratowniczych i komunalnych, które biorą bezpośredni i pośredni udział w akcjach ratowniczych

Definicja: infrastruktura krytyczna

systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty (w tym obiekty budowlane), urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców

Definicja: koordynowanie

organizowanie działań wykonywanych wspólnie przez wiele osób

Definicja: Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO)

organizacja międzynarodowa o charakterze polityczno-wojskowym, powstała 24 sierpnia 1949 r. na mocy Traktatu Północnoatlantyckiego podpisanego 4 kwietnia 1949 r.; Polska jest członkiem NATO od 12 marca 1999 r.

Flaga NATO

Źródło: NATO (<http://www.nato.int>), licencja: CC BY-SA 2.0.

Definicja: plan zarządzania kryzysowego

dokument zawierający charakterystykę zagrożeń, ocenę ryzyka ich wystąpienia, zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego, zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacji kryzysowej oraz szereg procedur i sposobów organizacji przedsięwzięć podejmowanych w ramach zarządzania kryzysowego

Definicja: sytuacja kryzysowa

sytuacja wpływająca negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołująca znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków

Definicja: Unia Europejska (UE)

organizacja międzynarodowa stanowiąca gospodarczo-polityczny związek demokratycznych państw europejskich; powstała 1 listopada 1993 r. na mocy podpisanego 7 lutego 1992 r. traktatu z Maastricht jako efekt wieloletniego procesu integracji politycznej, gospodarczej i społecznej

Flaga Unii Europejskiej

Źródło: MPD01605 (<https://www.flickr.com>), licencja: CC BY-SA 2.0.

Definicja: zarządzanie kryzysowe

działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej

8. Zadania

Ćwiczenie 1

Połącz nazwy faz zarządzania kryzysowego z ich opisami.

przygotowanie

planowanie dotyczące sposobów reagowania na czas wystąpienia sytuacji kryzysowej oraz działania mające na celu powiększenie zasobów sił i środków niezbędnych do efektywnego reagowania

zapobieganie

dostarczanie pomocy poszkodowanym, działania hamujące rozwój występujących zagrożeń oraz ograniczające straty i zniszczenia

odbudowa

działania redukujące i eliminujące prawdopodobieństwo wystąpienia sytuacji kryzysowej

reagowanie

działania mające na celu przywrócenie zdolności reagowania, odbudowę zapasów służb ratowniczych oraz odtworzenie kluczowej infrastruktury

Kiedy mamy do czynienia z sytuacją kryzysową?

Źródło: Michał Banaś, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wskaż zadania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

☐

Pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego.

☐

Organizowanie, prowadzenie i koordynacja szkoleń i ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego oraz udział w ćwiczeniach krajowych i międzynarodowych.

☐

Stałe monitorowanie sytuacji na wszystkich dopływach Wisły.

☐

Przedstawianie szczegółowych sposobów i środków reagowania na zagrożenia oraz ograniczania ich skutków.

☐

Tworzenie dziennych raportów o sytuacji w kraju i przekazywanie ich wojewodom i marszałkom województw.

☐

Współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej.

☐

Zapewnienie koordynacji polityki informacyjnej organów administracji publicznej w czasie sytuacji kryzysowej.

☐

Opracowywanie i aktualizowanie Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego.

☐

Tworzenie planów zarządzania kryzysowego dla gmin i powiatów.

☐

Współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne.

Kiedy mamy do czynienia z sytuacją kryzysową?

Źródło: Michał Banaś, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Połącz poziomy organizacyjne Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego z ich opisami.

poziom powiatowy

stanowi zasadniczy poziom
wykonawczy

poziom wojewódzki

wspomaga i koordynuje działania
ratownicze w sytuacjach wymagających
zaangażowania sił większych niż
powiatowe

poziom krajowy

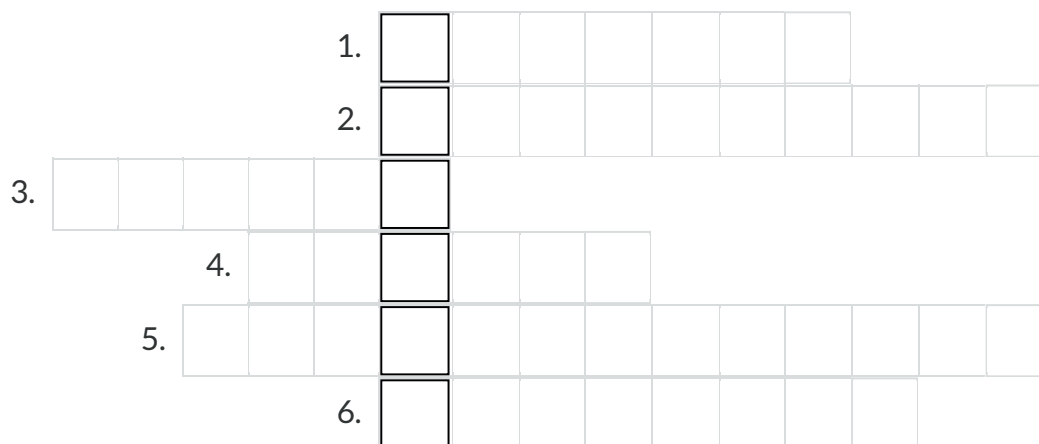
wspomaga i koordynuje działania
ratownicze w wypadku zaangażowania
sił spoza obszaru województwa

Kiedy mamy do czynienia z sytuacją kryzysową?

Źródło: Michał Banaś, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Rozwiąż krzyżówkę.

1. Poziom Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, na którym wspomaga się i koordynuje działania ratownicze w wypadku zaangażowania sił spoza obszaru województwa.
2. Faza zarządzania kryzysowego polegająca na dostarczaniu pomocy poszkodowanym, działania hamujące rozwój występujących zagrożeń oraz działania ograniczające straty i zniszczenia.
3. Szczebel administracyjny, na którym organem zarządzania kryzysowego może być wójt, burmistrz lub prezydent miasta.
4. Zarządzanie kryzysowe jako proces odbywający się przed sytuacją kryzysową, w jej trakcie i po zakończeniu przebiega w czterech...
5. Faza zarządzania kryzysowego obejmująca działania planistyczne dotyczące sposobów reagowania na czas wystąpienia sytuacji kryzysowej oraz działania mające na celu powiększenie zasobów sił i środków niezbędnych do efektywnego reagowania.
6. Organ administracyjny odpowiedzialny za zarządzanie kryzysowe w powiecie.

Kiedy mamy do czynienia z sytuacją kryzysową?

Źródło: Michał Banaś, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdanie, używając wyrazów podnacyh poniżej. Umieść je w odpowiednim miejscu.

Zarządzanie to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania narodowym, która polega na sytuacjom kryzysowym, do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, ich skutków oraz zasobów i infrastruktury krytycznej.

interweniowaniu

reagowaniu

pomaganiu

zapobieganiu

przygotowaniu

bezpieczeństwem

usuwaniu

odtwarzaniu

ewakuacji

wojskiem

kryzysowe

Kiedy mamy do czynienia z sytuacją kryzysową?

Źródło: Michał Banaś, licencja: CC BY 3.0.